

ПРОЛОГ

„А вечен живот е това, да познават Тебе, Едного Истинного Бога, и пратения от Тебе Исуса Христа“ (*Иоан.* 17, 3). „Бог, нашият Спасител, иска да се спасят всички човечи и да достигнат до познание на истината“ (*1Тим.* 2, 3–4). „Под небето няма друго име, на човечи дадено, чрез което трябва да се спасим“ (*Деян.* 4, 12), освен името на Исус.

I. Животът на човека – да познае и възлюби Бога

1 Бог, безкрайно съвършен и блажен в Самия Себе си, според замисъла на чистата доброта свободно сътвори човека, за да го направи участник в Своя блажен живот. Ето защо във всяко време и на всяко място Той е близо до човека. Той го зове, Той му помага, за да Го търси, да Го познае и да Го обича с всичките си сили. Всички хора, които грехът е разпръснал, Той събира в единството на Своего семейство – Църквата. За да направи това, когато времената се изпълниха, Той изпрати като Изкупител и Спасител Своя Син. В Него и чрез Него Бог зове хората да станат в Светия Дух Негови осиновени чеда и от това наследници на Неговия блажен живот.

2 За да отекне този призив по цялата земя, Христос изпрати апостолите, които си беше избрал, като им даде поръка да проповядват Евангелието: „Идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светия Дух и като ги учите да пазят всичко, що съм ви заповядал, и ето, Аз съм с вас през всички дни до свършека на света“ (*Мат.* 28, 19-20). По силата на това послание апостолите „отидоха и проповядваха навсякъде и Господ им помагаше и подкрепяше словото с личби, от каквито то се придружаваше“ (*Марк.* 16, 20).

3 Тези, които с Божията помощ приеха призива на Христа и свободно откликнаха на него, бяха на свой ред подтикнати от любов към Христа да проповядват навсякъде по света Благата вест. Това

съкровище, наследено от апостолите, бе вярно опазено от техните наследници. Всички вярващи в Христа са призвани да го предават от поколение на поколение, като известяват вярата, като живеят с нея в братско общение и като я честват в преломяването на хляба и в молитвите⁶.

II. За предаването на вярата – катехезата

4 Много скоро *катехеза* бе наречена съвкупността от начинания в Църквата, които имат за цел да създадат ученици, да се помогне на хората да повярват, че Исус е Син Божи, за да имат чрез вярата живот в Неговото име, да ги възпитават и обучават в този живот и така да съградят Мистичното Тяло на Христа.⁷

5 „Катехезата е *възпитание във вярата* на децата, на младите и на възрастните, която обхваща преди всичко постановяването на християнското учение, дадено обикновено по органичен и систематичен начин, за да се подготвят за един по-пълноценен християнски живот.“⁸

6 Катехезата се свързва с множество начала от пастирската мисия на Църквата, без да се смесва изцяло с тях. Тези начала съдържат основанието на катехезата, подготвят я или произлизат от нея: такива са първоначалното известяване на Евангелието или мисионерската проповед за подбуждане на вярата; търсенето на доказателства за вярата; опитът на християнския живот; отслужването на тайнствата; присъединяването към църковната общност; апостолското и мисионерското свидетелство.⁹

7 „Катехезата е тясно свързана с целия живот на Църквата. Не само разпространението по места и численото увеличение, но също и в много по-голяма степен вътрешното разрастване на Църквата в съответствие с Божия замисъл зависи съществено от нея.“¹⁰

⁶ Вж. *Деян.* 2, 42.

⁷ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 1: AAS 71 (1979) 1277-1278.

⁸ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 18: AAS 71 (1979) 1292.

⁹ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 18: AAS 71 (1979) 1292.

¹⁰ IOANNES PAULUS II, Adh. Ap. *Catechesi tradendae*, 13: AAS 71 (1979) 1292.

8 Периодите на обновление на Църквата са също време, когато се придава особено значение на катехезата. Така например виждаме, че през великата епоха на църковните отци свети епископи посвещават на катехезата значителна част от своята служба. Такива са св. Кирил Йерусалимски и св. Йоан Златоуст, св. Амвросий и св. Августин и още много други отци, чиито катехизисни произведения и до днес остават като образци.

9 Катехизисната служба черпи винаги нови сили от съборите. В това отношение Тридентинският събор представлява пример, който заслужава да се изтъкне: в своите декрети той даде на катехезата подчертан приоритет, който е в основата на Римския катехизис, носещ името на Събора – едно произведение от първостепенна важност. Каго свод на християнското учение то породило една достойна за отбелязване нагласа в предаването на катехезата и предизвика издаването на многобройни катехизиси благодарение на светите епископи и теолози като св. Петър Канизий, св. Карл Боромео, св. Турибий от Могровехо и св. Роберт Белармин.

10 Не е за учудване тогава, че след раздвижването, последвало Втория ватикански събор (който папа Павел VI разглежда като голям катехизис на модерните времена), катехезата на Църквата отново привлече вниманието. За това свидетелстват „Общо ръководство по катехеза“ от 1971 г., сесиите на Синода на епископите, посветени на евангелизацията (1974) и на катехетиката (1977), и съответните апостолически обръщения „*Evangelii nuntiandi*” (1975) и „*Catechesi tradendae*” (1979).

Извънредната сесия на Синода на епископите през 1985 г. поиска „да бъде съставен катехизис, или кратко изложение на цялото католическо учение както за вярата, така и за морала“¹¹. Светият отец Йоан-Павел II откликна на желанието на Синода на епископите, като призна, че „това желание отговаря на една действителна нужда на Универсалната църква и на отделните Църкви“¹². Той направи всичко необходимо за реализирането на това желание на синодалните отци.

III. За целта на този катехизис и хората, към които е насочен

11 Този катехизис има за цел да представи едно органично и синтетично изложение на най-съществените основания за вярата и морала в католическото учение в светлината на Втория ватикански съ-

¹¹ SYNODUS EPISCOPORUM, Coetus extraordinarius, *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi. Relatio finalis* II, B, a, 4 (E Civitate Vaticana 1985) p. 11.

¹² IOANNES PAULUS II, *Allocutio Synado extraordinaria exeunte ad Patres congregatos habita* (7 decembris 1985), AAS 78 (1986) 435.

бор и на цялото Църковно Предание. Негови основни извори са: Свещеното Писание, светите отци, литургията и учителната власт на Църквата. Той е предназначен да служи „като отправна точка за катехизисите или кратките изложения, съставени в различни региони“¹³.

12 Този катехизис е предназначен преди всичко за тези, на които е възложена длъжността на катехезата: на първо място епископите в качеството им на учители на вярата и пастири на Църквата. Той им се дава като инструмент при изпълнение на задачата да обучават Божия народ. Посредством епископите той е насочен и към съставителите на катехизиси, свещениците и катехетите. Ще бъде също полезно четиво и за всички останали верни християни.

IV. Структура на катехизиса

13 Оформянето на този катехизис следва голямата катехизисна традиция, според която катехезата се гради на четири основополагащи стълба: изповядването на кръщелната вяра (*Символа*); тайнствата на вярата; животът според вярата (*Заповедите*); молитвата на вярващия (*Отче наш*).

ПЪРВА ЧАСТ: ИЗПОВЯДВАНЕТО НА ВЯРАТА

14 Тези, които чрез вярата и Кръщението принадлежат на Христа, трябва явно да изповядват кръщелната си вяра пред хората¹⁴. Затова най-напред катехизисът обяснява в какво се състои Откровението, чрез което Бог се обръща към човека и Му дава Себе си, и вярата, чрез която човекът отговаря на Бога (*част първа*). Символът на вярата обобщава даровете, които Бог, бидейки създател на всяко благо, Изкупител и Осветител, щедро отдава на човека. В Символа тези дарове се свързват с „трите глави“ на нашето Кръщение – вярата в единия Бог: Отец Вседържител, Създател; и Исус Христос, Негов Син, наш Господ и Спасител; и Светия Дух в Светата църква (*част втора*).

¹³ SYNODUS EPISCOPORUM, Coetus extraordinarius, *Ecclesia sub Verbo Dei mysteria Christi celebrans pro salute mundi. Relatio finalis* II, B, a, 4 (E Civitate Vaticana 1985) p. 11.

¹⁴ Вж. *Мат.* 10, 32; *Пом.* 10, 9.

ВТОРА ЧАСТ : ТАЙНСТВОТА НА ВЯРАТА

15 Втората част на катехизиса обяснява по какъв начин Спасението Господне, осъществено един път завинаги чрез Исуса Христа и чрез Светия Дух, е придобило постоянно присъствие в свещеностите на Църквата (*първа част*) и по-специално в седемте тайнства (*втора част*).

ТРЕТА ЧАСТ : ЖИВОТЪТ СПОРЕД ВЯРАТА

16 Третата част на катехизиса представя висшата цел на човека, създаден по образа на Бога: блаженството и пътищата за неговото постигане чрез праведно и свободно поведение, с помощта на Закона и на Божията благодат (*първа част*); чрез поведение, което осъществява двойната повеля на любовта, изразена в десетте Божии заповеди (*втора част*).

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ : МОЛИТВАТА В ЖИВОТА СПОРЕД ВЯРАТА

17 Четвъртата част на катехизиса представя същността и значението на молитвата в живота на вярващите (*първа част*). Тя завършва с кратко обяснение на седемте моления в Господнята молитва (*втора част*). В тях ние откриваме всеобщността на благата, на които трябва да се надяваме и които нашият небесен Отец иска да ни дари.

V. Практически указания при ползването на катехизиса

18 Катехизисът е замислен като органично изложение на цялостната католическа вяра. Следователно трябва да го четем като едно цяло. Многобройните препратки в полето на текста (цифрите се отнасят към други параграфи, третиращи същия проблем), както и тематичният указател накрая, позволяват всяка тема да се види в нейната връзка с целостта на вярата.

19 Често текстовете от Священото Писание не са цитирани буквално, а само с посочване за препращане към цитата (*вж.*). За по-дълбоко разбиране на такива пасажии е уместно отнасянето към самите текстове. Тези литературни препращания са работен инструмент в катехезата.

20 Употребата на *малки букви* в някои пасажи показва, че се отнася за забележки от исторически или апологетичен характер или за допълнителни доктринални обяснения.

21 *Цитатите* с курсивен шрифт от извори на светите отци – литургични, църковни или животоописателни – имат за цел да обогатят научното изложение. Често тези текстове са били подбирани с оглед на чисто катехизисна употреба.

22 В края на всяка тематична единица следват обобщения от няколко кратки текста, където в сбити формули се предава най-същественото от учението. Цитатите в *подзаглавията* имат за цел да подкажат на местната катехеза синтетични запаметяващи формули.

VI. Необходимо съобразяване

23 Катехизисът тук набляга основно върху доктриналното изложение. В действителност то цели да подпомогне задълбочаването ни във вярата. Затова е насочено към нейното съзряване, така че вярата да пусне по-дълбоки корени в живота и да заблести в представеното свидетелство¹⁵.

24 Предвид своята крайна цел този катехизис не се наема да пригоди изложението и катехизисните методи към изискванията на различните култури и възрасти, към духовната зрялост, социалните и църковните привички на тези, към които е насочена катехезата. Подобно необходимо съобразяване изисква подходящи катехизиси най-вече за тези, които обучават вярващите:

Този, който има длъжността да обучава, трябва да прави „всичко за всички“ (*1 Кор.* 9, 22), за да спечели всички за Исуса Христа... И най-вече да не си въобразява, че са му поверени един-единствен род хора и че следователно му е позволено да обучава по един и същ метод всички верни и еднакво да поставя в истинното благочестие всички. Той трябва да знае, че някои са в Исуса Христа като съвсем новородени деца, други са като юноши, а трети са като че ли в разцвета на силите си... Тези, които са призвани за службата на проповедта, като преподават учението на тайните във вярата и в правилата на нравите, трябва да

¹⁵ Вж. IOANNES PAULUS II, Adh. ap. *Catechesi tradendae*, 20-22: AAS 71 (1979) 1293-1296; *Ibid.*, 25: AAS 71 (1979) 1297-1298.

съобразяват думите си с възприятието и разбирането на своите слушатели.¹⁶

Над ВСИЧКО — ЛЮБОВТА

25 За да приключим това представяне, ще е уместно да припомним пастирския принцип, оповестен от *Римския катехизис*:

„Цялата насоченост на учението и наставлението трябва да бъде положена в любовта, която не свършва никога – това е най-висшият път, показан от апостол Павел. Защото можем добре да обясняваме това, в което трябва да вярваме, на което трябва да се надяваме и което трябва да вършим, но най-вече трябва винаги да се стараем да покажем любовта на нашия Господ, за да може всеки да разбере, че всеки акт на свършена християнска добродетел няма друг извор освен любовта и няма друг завършек освен любовта.“¹⁷

¹⁶ *Catechismus Romanus seu Catechismus ex decteto Concilii Tridentini ad parochos, Pii V Pontificis Maximi iussu editus*, Praefatio, 11: ed. P. Rodríguez (Città del Vaticano-Pomplona 1989) p. 11.

¹⁷ *Catechismus Romanus*, Praefatio 10: ed. P. RODRÍGUEZ (Città del Vaticano-Pamplona 1989) p. 10.

